

Jesenska arhivistička škola 2008.

Poslijediplomski obrazovni tečaj iz područja valorizacije, zaštite i sigurnosti arhivskog gradiva,

Trst, Italija, 17-19. studenoga 2008. i

18. međunarodni arhivski dan

Međunarodnog instituta za arhivske znanosti Trst / Maribor,

Trst, Italija, 20-21. studenoga 2008.

U organizaciji Međunarodnog instituta za arhivske znanosti Trst/Maribor (IIAS), Državnog arhiva u Trstu, Sveučilišta u Mariboru, Srednjoeuropske inicijative i Ministarstva kulture Republike Italije, u Trstu je od 17. do 19. studenoga 2008. održan poslijediplomski obrazovni tečaj iz područja arhivističkih i informacijskih znanosti pod nazivom Jesenska arhivistička škola 2008.

Kao i prethodne godine, dužnost direktorice Škole pripala je dr. Grazii Tatò, ravnateljici Državnog arhiva u Trstu, dok je obvezu koordinatora Škole preuzeo dr. Peter Pavel Klasinc, direktor IIAS-a. Škola se održavala u prostorijama Hotela Adriatico, u Grignanu kod Trsta, koji djeluje u okviru Međunarodnog centra za teorijsku fiziku Abdus Salam (*The Abdus Salam International Centre for Theoretical Physics*).

Jesenskoj arhivističkoj školi 2008. pristupilo je 26 polaznika iz 12 zemalja srednjoeuropske regije: Albanije, Bosne i Hercegovine, Bugarske, Crne Gore, Češke, Hrvatske, Italije, Kosova, Makedonije, Rumunjske, Slovenije i Srbije. Program trodnevnog obrazovnog tečaja bio je zamišljen u dvije tematske cjeline koje su se sadržajno odnosile na valorizaciju arhivskog gradiva i na zaštitu i sigurnost u arhivskim ustanovama. Visoka razina kvalitete Škole bila je potvrđena i odabirom eminentnih predavača, stručnjaka iz oblasti arhivističkih i informacijskih znanosti.

I ovogodišnji je dio školskog programa bio predviđen za nastavak obrade kratke edicije višjejezičnog IIAS riječnika pod koordinacijom dr. Antonia Montedura.

Nakon pozdravnih govora i predstavljanja polaznika, stručna predavanja je otvorio idejni tvorac i inicijator osnivanja Škole Peter Pavel Klasinc, koji je u kratkim crtama predstavio razvoj i djelovanje IIAS-a te rad i rezultate Jesenske arhivističke škole. Naglasio je važnost tečaja u sustavnom obrazovanju arhivskih stručnjaka, u smislu stvaranja i razvijanja sposobnih kadrova te uspostavljanja međusobnih kontakata na razini cijele srednjoeuropske regije.

Predavanje *Sigurnost i zaštita u arhivskim ustanovama* održala je dr. Anna Pia Bidolli iz talijanskog Ministarstva kulture, Odjela za arhivistiku i bibliotekarstvo. Osvrnula se na aktualne djelatnosti ministarstava čija je pažnja prvenstveno usmjerena na zaštitu elektroničkih zapisa. Predstavila je razvoj i strukturu arhiv-

ske mreže u Italiji i ustrojstvo ostalih ustanova i organizacija relevantnih za područje arhivistike i zaštitu kulturne baštine.

Dr. Miroslav Novak iz Pokrajinskog arhiva Maribor, u predavanju *Elementi politike zaštite arhivskog gradiva i arhivskih institucija* predstavio je recentne trendove i elementarne sustave u domeni zaštite i sigurnosti u arhivskim ustanovama. Dotaknuta je i problematika arhivskih zgrada na primjerima iz Slovenije i Europe. Postojeće stanje arhivskih prostora je nezadovoljavajuće te se kao prioritetan zahtjev postavlja izrada i provođenje zakonskih propisa koji omogućavaju poboljšanje razine stanja arhivskih prostora.

Mr. Zdenka Semlič-Rajh iz Pokrajinskog arhiva Maribor održala je predavanje o sigurnosnim aspektima u arhivskim ustanovama u kojem je skrenula pozornost na nezaobilaznu potrebu za uvođenjem sigurnosnih sustava na svim razinama, od optimalnog odabira lokacije arhivske zgrade, unutarnje strukture i rasporeda do sigurnosti u čitaonicama u kojima se korisnik javlja kao potencijalna opasnost. Preventivno djelovanje postavlja se kao ultimativni zahtjev.

Dr. Ignazia Tocco iz Direkcije za arhive pri Ministarstvu kulture predočila je postupke i metode koje se primjenjuju prilikom organiziranja izložbi arhivskog gradiva. Predstavljani su i razni načini koji služe u svrhu promoviranja i popularizacije arhivskog gradiva i arhivske struke.

Projekt *Arhivi 20. stoljeća* predstavio je dr. Leonardo Musci. U početku je projekt zamišljen kao baza bibliografskih podataka i objavljenih arhivskih dokumenata. Nakon sustavnog tehnološkog i sadržajnog razvoja, danas se projekt temelji na bazi koja uspješno integrira dokumente iz različitih ustanova u kojima su pohranjeni. Kao najveći problem u razvijanju baze postavila se neujednačenost arhivističkih opisa dokumentacije, što je danas riješeno normizacijom postupka. Velika je pozornost posvećena indeksiranju arhivskih fondova deskriptorima i izradi interdisciplinarnog tezaurusa.

Usljedilo je predavanje dr. Maria Signorija iz Državnog arhiva u Milanu s aktualnom temom digitalizacije kulturne baštine na primjeru projekta *Atlanta*, kojemu je cilj kompilirati povijesne katastre na teritoriju Lombardije.

Dr. Stefano Vitali iz Državnog arhiva u Firenzi u osnovnim je crtama predstavio dva nova međunarodna standarda, razvijena od strane Međunarodnog arhivskog vijeća: ISDIAH, međunarodnu normu za opis ustanova koje imaju arhivsko gradivo i ISDF, međunarodnu normu za opis funkcija.

Dr. Cecilia Poggetti iz privatnog poduzeća specijaliziranog za izradu računalnih programa namijenjenih uređenju arhivskih prostora, proizvodnji arhivske opreme i sređivanju dokumentacije, prezentirala je aktualni softverski alat pod nazivom *Arianna*, razvijen isključivo za arhivske potrebe, čiji je krajnji cilj educirati arhivske djelatnike i olakšati poslove opisa i restrukturiranja arhivskog gradiva. Svrha produciranja takvih alata je ubrzanje radnih procesa, efikasnost i štednja radnog vremena.

Dr. Angela Antonela je ukazala na pozitivan utjecaj novih tehnologija koje otvaraju mnoge mogućnosti za arhivsku djelatnost. Fokusirala se na interakciju dva različita koncepta kulture: tradicionalnog koji koristi konvencionalni pristup i suvremenog koji kao platformu koristi svjetsku računalnu mrežu pomoću koje se ostvaruje razmjena podataka. Kao uspješan primjer navodi projekt *Minerva*, koji za cilj ima razviti postojeću europsku mrežnu strukturu, inicirati razvoj digitalizacije kulturnog i znanstvenog sadržaja te promovirati preporuke i vodiče o digitalizaciji.

Prof. Gianni Penzo Doria sa Sveučilišta u Padovi govorio je o životnom ciklusu dokumenata i značaju tog aspekta za valorizaciju gradiva. Ističe nužnost *monitoringa* (praćenja) registraturnog gradiva pri čemu je potrebna suradnja stvaratelja i arhiva.

Formalni dio tečaja zaključen je organiziranim posjetom polaznika i članova IIAS-a Muzeju povijesti i umjetnosti gdje je bila postavljena izložba arhivskih dokumenata iz fundusa Državnog arhiva u Trstu. Uslijedio je odlazak u Galeriju čarolije gdje je bila postavljena izložba o Prvom svjetskom ratu.

Kao logičan slijed završetka aktivnosti trodnevne Jesenske arhivističke škole 2008. uslijedilo je sudjelovanje polaznika na 18. međunarodnom arhivskom danu održanom od 20. do 21. studenoga 2008. u Trstu u prostorima muzeja Revoltella. Skup je održan u organizaciji Međunarodnog instituta za arhivske znanosti Trst/Maribor, Državnog arhiva u Trstu i Sveučilišta u Mariboru te pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Republike Italije.

Skupu je prisustvovalo oko 200 sudionika i predavača iz više europskih zemalja, Sjedinjenih Američkih Država, Kanade, Sudana i Izraela. Tom je prigodom održano tridesetak izlaganja stručnjaka iz područja arhivske i srodnih djelatnosti.

Prigodnim pozdravnim govorima skup su otvorili Antonio Dentoni Litta, predsjednik IIAS-a, Massimo Greco, povjerenik za kulturu grada Trsta, Renzo Codarin, predsjednik Federacije udruga istarskih, riječkih i dalmatinskih esula, Tatjana Aparac sa Sveučilišta u Zadru i Milan Selan, predsjednik društva Media.doc iz Slovenije.

Nakon uvodnog dijela uslijedila je cjelina predviđena za sažetak prošlogodišnjih aktivnosti IIAS-a koja je započela kratkim izvješćem P. P. Klasinca o aktivnostima Instituta u 2007. i 2008. Marcello Scignar iz Državnog arhiva u Trstu predstavio je sadržaj nove web stranice IIAS-a, dok je Antonio Monteduro iz Srednjoeuropske inicijative predstavio *online* projekt višejezičnog rječnika arhivske terminologije razvijen u suradnji s polaznicima IIAS-ove jesenske arhivističke škole.

Stručni dio ovogodišnjeg skupa bio je organiziran u dvije tematske cjeline: zaštita i sigurnost arhivskog gradiva i valorizacija arhivskog gradiva.

Prva cjelina se odnosila na široko područje zaštite i sigurnosti dokumentacije u arhivskim ustanovama. Govorilo se o temeljnim zadaćama arhivskog osoblja usmjerenim prema postizanju pravovremene i efikasne fizičke i intelektualne zaštite nad arhivskim gradivom i informacijama. Kao postulat je postavljena nužnost provođenja osmišljene zaštite arhivskog gradiva na svim razinama u svrhu optimalnog čuvanja i produljenja trajnosti ukupnog fonda trajno vrijednih informacija.

Peter Pavel Klasinc je predočio kratki povijesni pregled metoda zaštite arhivskog gradiva te dotaknuo problematiku zaštite u razdoblju katastrofa, stavivši naglasak na one izazvane ljudskim faktorom.

Michail Larin iz Rusije je istaknuo potrebu usmjeravanja veće pozornosti na područje zaštite/čuvanja elektroničkih zapisa s obzirom na činjenicu da nove tehnologije generiraju nove vrste rizika koji prijete sigurnosti pohranjenih informacija.

Snežana Pejović iz Arhiva u Kotoru prenijela je crnogorska iskustva iz domene zaštite, naglasivši nedostatak preventivnih akcija za eventualne krizne situacije.

Eva Gregorovičová iz Nacionalnog arhiva Češke u Pragu, izložila je češka iskustva u procesu prijelaza s mikrofilmiranja na digitalizaciju dokumentacije.

Izloživši nacionalna iskustva, doprinos temi su dali i Josef Hanus iz Slovačkog nacionalnog arhiva u Bratislavi, Joachim Kemper iz Državnog arhiva Bavarске, Magdalena Marosz iz Državnog arhiva u Krakovu i Miroslav Novak iz Pokrajinskog arhiva u Mariboru, koji je dotaknuo aktualnu problematiku valorizacije elektroničkih zapisa.

Jovan Popović, umirovljeni ravnatelj Arhiva Jugoslavije u Beogradu obradio je pravni aspekt zaštite arhivskog gradiva, dok je Jedert Vodopivec sa Sveučilišta u Ljubljani izložila modele zaštite koji se provode u Sloveniji, a nastali su kao posljedica stručnog nadzora i procjene rizika u slovenskim arhivskim ustanovama, uz konzultaciju općeprihvaćenih standarda i postojećih preporuka.

Prvu tematsku cjelinu je zaključila Maja Nikolova iz Pedagoškog muzeja Srbije koja je dala presjek vrsti arhivskog gradiva pohranjenog u Muzeju te se osvrnula na aktualni proces digitalizacije koja se provodi kao sredstvo zaštite arhivskog gradiva.

Drugi dio skupa, na kojem je sudjelovalo preko 20 izlagača, bio je posvećen temi valorizacije arhivskog gradiva.

Grazia Tatò je u uvodnom izlaganju dala opći pregled i definiciju procesa valorizacije, dok je Francisco Javier Aguado Gonzalez iz Španjolske opisao stečena iskustva prilikom postupka valorizacije fotografske zbirke nacionalne novinske kuće ABC.

Robert Nahuet iz Biblioteke i arhiva Kanade analizirao je i usporedio nacionalne i lokalne postupke identifikacije i selekcije gradiva trajne vrijednosti nas-

talog radom javnih službi. Analizirajući tehnike i metode vrednovanja arhivskog gradiva i predlažući optimalna rješenja, svoj su doprinos razradi teme dali Antonio Ratti iz Povijesnog arhiva državnog instituta za osiguranje, Elisabeth Schögg Ernst iz Austrije, Andrei Rybakou iz Bjelorusije i Spyridoula Arathymou iz Grčke.

Tom Adami iz Sudana je održao izlaganje o vrednovanju dokumentacije nastale djelovanjem UN-a u zemljama Trećeg svijeta i utjecaju iste na poboljšavanje uvjeta života izbjeglica i osiguravanju bolje budućnosti.

Valerie Komor dala je opći pregled arhivske dokumentacije Udruženja novinara SAD-a, a Zohar Aloufi je govorio o vrednovanju javnog gradiva nastalog djelovanjem jedinica lokalne samouprave u Izraelu.

Vlatka Lemić iz Hrvatskog državnog arhiva je predstavila primjenu i značaj ARHiNET-a, hrvatskog nacionalnog mrežnog informacijskog sustava kroz aspekt vrednovanja arhivskog gradiva.

Azem Kožar iz Bosne i Hercegovine je ukazao na vrijednost arhivskog gradiva o ratnim zbivanjima na području bivše Jugoslavije nastalog u razdoblju od 1991. do 1998. godine.

Iryna Matyash iz Ukrajine je razradila suvremene metodološke principe vrednovanja dokumentacije u ukrajinskim arhivima, a Moshe Mossek i Ilana Budowski iz Izraela su iznijeli nacionalne metode valorizacije, odabiranja i izlučivanja zapisa nastalih djelovanjem tijela administracije. Tematsku cjelinu su zaključila predavanja Iveline Dimitrove iz Bugarske, Marijana Gerdeja iz Slovenije i Jusufa Osmanija s Kosova.

Branka Molnar iz Hrvatske predstavila je prvi svezak Vodiča kroz fondove i zbirke Državnog arhiva u Zagrebu s pripadajućim Kazalima, uvezanima u posebnu cjelinu. Vodič je arhivističko obavijesno pomagalo koje sadrži višerazinski i standardizirani opis cjelokupnog arhivskog fundusa (više o tome može se pronaći na <http://daz.hr/vodic/>).

Za kraj ovogodišnjeg skupa organizirana je cjelina koja je obuhvatila izlaganja koja se nisu mogla razvrstati u postojeće tematske cjeline.

Michelle Elligott iz Muzeja suvremene umjetnosti u New Yorku dala je kratki pregled razvoja muzejske arhivske zbirke u specijaliziranu ustrojbenu muzejsku jedinicu. Bogdan-Florin Popovici iz Rumunjske dotaknuo je problematiku arhivske terminologije odnosno terminološke neujednačenosti i pojmovne nejasnoće na globalnoj razini. Annalisa Filippo iz Italije je dala komparativnu analizu pravnih propisa u domeni arhivistike i upozorila na postojeće razlike u pojedinim zemljama uvjetovane različitim političkim sustavima i tradicijama.

Završni dio programa skupa bio je posvećen promoviranju sponzorskih proizvoda. Cecilia Poggetti iz Italije predstavila je softverski alat za opis i valorizaciju arhivskog gradiva pod nazivom *Arianna*, a Massimo Colombo tvrtku Metis

Systemy Company, koja proizvodi digitalnu opremu za reprodukciju kulturne baštine.

Sva izlaganja sa skupa objavljena su u časopisu IIAS-a *Atlanti*, vol. 18, 2008. U tijeku je postupak organizacije Jesenske arhivističke škole 2009. i 19. međunarodnog arhivskog dana za koje je predviđeno da će se održati u studenome 2009. Više o aktivnostima IIAS-a te o Jesenskoj arhivističkoj školi 2008. i 18. međunarodnom arhivskom danu može se vidjeti na web stranici <http://www.iias-trieste-maribor.eu/>.

Mihaela Topolovec Rozga